

Na první pohled patří slovesa »přiodít« a »przyodziać« v konfrontaci češtiny a polštiny k četným ekvivalentním párům lexikálních jednotek spojených stejnou etymologií, totožnou morfologickou strukturou a – zdá se – významem, jasným v obou případech pro mluvčí daných jazyků. Dnes mají zřetelnou slovtvornou motivaci (č. »odít«, p. »odziać«) a omezený úzus. – České sloveso bylo v klasickém výkladovém slovníku z druhé poloviny 20. století kvalifikováno jako knižní,¹ polské (ve zhruba stejném období) jako zastaralé a knižní, »dávné«.² Oba mají také ve svých jazycích lexémy do jisté míry soupeřící – strukturálně a významově blízká slovesa č. »přiobléci«, p. »przyoblec« (s motivací »obléci«, »oblec«).³

V historickém vývoji obou sloves uvedených v názvu studie hrálo nezanedbatelnou roli jejich užití v biblickém překladu – v následujícím textu bych chtěl porovnat jeho vývoj v některých českých a polských biblích 16. století. Volil jsem proto 50 krátkých ukázek, v nichž se ve *Starém* a *Novém zákoně* vyskytují v rozmanitých kontextech a spojeních slovesné tvary označující odívání nebo oblékání (se).⁴ Tyto příklady byly excerpovány z české *Bible benátské, Melantrichovy (Netolického)* a šestičlenné *Kralické*,⁵ z polského Leopoldova překladu, z *Bible*

Jarosław MALICKI

Instytut Filologii Słowiańskiej, Wydział Filologiczny,
Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

»Přiodíti« / »przyodziać« a příbuzné lexémy v českých a polských biblích 16. a počátku 17. století

¹ *Slovník spisovného jazyka českého*, ed. Bohuslav HAVRANEK a kol., Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960-1971 (dále: *SSJČ*), III, s. 1117. Již *Příruční slovník jazyka českého*, I-VIII, eds. Oldřich HUIJER – Emil SMETANKA – Miloš WEINGART et al., Praha: Česká akademie věd a umění, 1935-1957 (dále *PSC*) charakterizoval sloveso »přiodíti (se)« jako zastaralé a knižní, srov. *PSC*, IV/2, https://psjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledej&heslo=p%C5%99iod%C3%ADti&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numchange=no&not_initial=1.

² *Slovník języka polskiego*, ed. Witold DOROSZEWSKI, I-IV, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1958-1962; V-XI, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1963-1969 (dále *SJPDor*), VII, <http://www.sjpd.pwn.pl/haslo/przyodzia%C4%87/>; podobně *Slovník języka polskiego*, ed. Mieczysław SZYMCAK, I-III, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978-1981 (dále *SJPSz*), II, s. 1049. Stejně hodnocení je uváděno v internetové verzi novějšího slovníku polštiny (*Slovník języka polskiego* PWN, ed. Lidia DRABIK – Aleksandra KUBIAK-SOKÓŁ – Elżbieta SOBOL, I-III, Warszawa: PWN, 2006), viz <http://www.sjpd.pwn.pl/haslo/przyodzia%C4%87/>.

³ *SSJČ* (↵ pozn. 1), III, s. 1117; *PSC* (↵ pozn. 1), IV/2, https://psjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledej&heslo=p%C5%99iobl%C3%A9ci&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numchange=no&not_initial=1; *SJPDor* (↵ pozn. 2), VII, <http://www.sjpd.pwn.pl/haslo/przyoblec/>, *SJPSz*, II, s. 1049.

⁴ *Ze Starého zákona*: Gen 3,21; 28,20; 38,19; 2 Sam 1,24; 2 Par 28,15; Tob 1,17 (1,20); Iob 7,5; 8,22; 10,11; 15,27; 24,17; 39,19; 40,5; Ps 21,6; 64,14; 73,6; 89,46; 104,1; 104,2 (133,2); 104,6 (103,6); 109,29; Is 49,18; 58,7; 59,6; 61,10; Bar 5,1-2; Ez 16,18; 18,7; 26,16. *Z Nového zákona*: Mt 6,25; 6,29; 6,30; 6,31; 25,36; 27,28; 27,31; Mc 14,51; 16,5; Io 19,2; Rom 13,14; 1 Cor 15,53-54; 2 Cor 5,2-3; Efb 4,24; 6,11; Col 3,12; 1 Tim 6,8; Apoc 3,18; 12,1; 19,8.

⁵ *Biblij Czeŕská W Benátkach tiŕŕtĕná*, Venetiis: Petr Liechtenstein, 1506, *Knihopis* K01097, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000003619&local_base=KPS (dále *BibBen*);

Přiodíti / przyodziać (deck, array) and related lexemes in Czech and Polish Bibles of the sixteenth and early seventeenth centuries

The article deals with a comparison of the use of the Old Czech verb *přiodíti* and the Polish *przyodziać* (deck, array) in selected medieval and sixteenth-century Bible translations (especially the Venetian, Netolický, Kralice, Brest, Wujek and Gdansk Bibles). Based on fifty examples from the texts, the author traces changes in the semantics and collocability of these two verbs, as well as the influences of contemporary external factors and the mutual relations between the individual translations. The result of this analysis, which includes a comparison with today's use of the verbs, shows that the formation of their specific characteristics and connectivity was closely dependent on the realities of the biblical text (or the text of the templates), as well as revealing relations between the translations and general tendencies of semantic developments.

Keywords: Old Czech; Old Polish; Middle Czech; Middle Polish; Bible translations, biblical lexemes

Number of characters / words: 55 514 / 7 851

Number of tables: 2

Secondary language(s): Old Polish; Old Czech; Greek, Latin

brestské, Wujkovo a gdaňské.⁶ K náhledu na výchozí stav mi posloužily texty první redakce staročeského překladu⁷ (na jeho čtvrtou redakci navazuje výše zmíněný tisk *Bible benátské*). Pro srovnání se středověkými polskými překlady biblických knih a jejich fragmentů jsem využil texty zpřístupněné na stránkách Ústavu polského jazyka Polské akademie věd.⁸ Všechny české a polské biblické citace jsou uváděny v transkripci.⁹

Vývoj českého a polského překladu *Bible* byl zejména ve středověku a v 16. století propojen řadou souvislostí.¹⁰ Překlad staropolský, ze začátku až otrocky závislý na biblích staročeských, se v 16. století vyvíjel mnohem samostatněji, ne však beze stopy staršího vlivu českých překladů, a někdy i se zřejmými inspiracemi českých překladů novějších.¹¹ V textech bývá odrazem těchto relací místy úzká propojenost výběru syntaktických, frazeologických a lexikálních prostředků. Nicméně záměrem této studie není pouhé pátrání po pasážích, které byly ve zmíněných polských překladech ovlivněny řešeními českých překladatelů (i když takové textové závislosti se ukazují i ve srovnání omezeném na výskyt jednotlivých slov). Spíše bych v nich chtěl hledat způsob, jak vysvětlit a opodstatnit výběr slova ze synonymické řady, interpretovat jeho zřejmě rozšíření a zároveň postihnout vliv biblických kontextů na jeho významové a kolokační spektrum.

1. Slovesa »přiodíti« a »przodziac« v dnešním úzu a dnešních popisech

Pro rozbor historických příkladů užití těchto sloves v biblickém kontextu se zdá důležitá i poznámka k jejich dnešnímu úzu. V současných národních korpusech jsou obě knižní, resp. zastaralá slovesa doložena prakticky nečetnými příklady. K porovnání výsledků z *Českého národního korpusu* s výsledky v *Narodowem Korpusu Języka Polskiego* jsem spojil dva dílčí korpusy české – SYN2015,¹² SYN2020¹³ (dohromady 242 575 512 slov) vůči vyvážené verzi polského korpusu

Biblij Czejská [...], w Menšmým Měšťt Prazfkém: Bartoloměj Netolický, Jiřík Melantrich Rožďalovský, 1549, *Knihopis* K01101, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000003622&local_base=KPS (dále: *BibNet*); [*Bible kralická šestidílná*] *Biblj Čejské Dfj* [...], [Kralice: Bratrská tiskárna / Zachariáš Solín], 1579-1594, *Knihopis* K01107, https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000009532&local_base=KPS (dále *BibKral*).

⁶ *Biblia to iest Kfięgi Stharego y Nowego Zakonu na Polski ięzyk z pińnošcią* [...] nowo wyłożona, w Krakowie: Drukarnia Szarffenbergerów, 1561 (dále *BLEop*); *Biblia Święta Tho iest Kfięgi Starego i Nowego Zakonu* [...] nowo na Polski ięzyk z pińnošcią y wiernie wyłożone, w Brześciu Litewskim: nakładem Mikołaja Radziwiłła, 1563 (dále *BBrz*); *Biblia to iest Księgi Starego y Nowego Testamentu* [...] na Polski ięzyk z nowu z pińnošcią y wiernie przełożone, w Krakowie: Drukarnia Łazarzowa, 1599 (dále *BWuj*); *Biblia Święta To jest księgi Starego y Nowego Przymierza* [...] na Polski pińnie y wiernie przetłumaczone, We Gdańsku: Andrzej Hunefeld, 1632 (dále *BGđ*).

⁷ *Bible drážďanská (BiblDrážď)* a *olomoucká (BiblOl)* podle edice *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*, I: *Evangelia*, ed. Vladimír KYAS, Praha: Academia, 1981; II: *Epištoly. Skutky Apoštolů. Apokalypsa*, ed. Vladimír KYAS, Praha: Academia, 1985; III: *Genesis – Esdráš*, ed. Vladimír KYAS, Praha: Academia 1988; IV: *Tobiáš – Sirachovec*, eds. Vladimír KYAS – Věra KYASOVÁ – Jaroslava PEČÍRKOVÁ, Paderborn: Schöningh, 1996; V/1: *Izaiáš – Daniel*, V/2: *Ozeáš – 2. Makabejská*, eds. Jaroslava PEČÍRKOVÁ et al., Praha: Academia, 2009.

⁸ Citace z *Bible královny Žofie (BZ)*, *Žaltáře floriánského (PFl)*, *pulavského (PPuř)*, *Rozmyslání przemyského (Rozm)* a *Kázání na den Věšch svatých (KazW)*, viz *Korpus tekstów staropolskich*, Instytut Języka Polskiego PAN, 2021-, <https://ijp.pan.pl/publikacje-i-materialy/zasoby/korpus-tekstow-staropolskich/>.

⁹ Za veškerou pomoc v doplnění materiálu a laskavé poskytnutí prepisů z českých překladů děkuji kolegům Robertu Dittmannovi, Pavlu Koskovi a Olze Navrátilové.

¹⁰ Srov. mj. KYAS, Vladimír: *Za staročeskou předlohou staropolské bible*, in: *Slavia* 22 (1953), s. 112-124; TÝŽ: *Recepcja najstarszego psalterza czeskiego w Polsce*, in: *Roczniki Humanistyczne* 24/4 (1977), s. 55-61; přehledně např. KWILECKA, Irena: *Średniowieczna Biblia czeska a staropolskie przekłady biblijne (zarys problematyki badawczej)*, in: *Acta Universitatis Lodziensis – Folia Linguistica* 23 (1990), s. 73-82.

¹¹ Např. BELCARZOWA, Elżbieta: *Polskie i czeskie źródła przekładu Leopolda*, Kraków: Lexis, 2006; LISOWSKI, Tomasz: *Sola scriptura. Leksyka Nowego Testamentu Biblii Gdańskiej (1632) na tle porównawczym. Ujęcie kwantytatywno-dystrybucyjne*, Poznań: Wydawnictwo Rys, 2010, s. 351-388; přehledně DITTMANN, Robert – MALICKI, Jarosław: *Mutual relations between Polish and Czech Bibles in the early modern period*, in: PIETRZAK-THÉBAULT, Joanna (ed.): *Word of God, Words of Men. Translations, Inspirations, Transmissions of the Bible in the Polish-Lithuanian Commonwealth in the Renaissance*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, s. 205-228.

¹² KŘEN, Michal – CVRČEK, Václav – ČAPKA, Tomáš – ČERMÁKOVÁ, Anna et al.: *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*, Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, 2015 (dále *SYN2015*), <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2015>.

¹³ KŘEN, Michal – CVRČEK, Václav – HENYŠ, Jan – HNÁTKOVÁ, Milena et al.: *SYN2020: reprezentativní*

přístupné prostřednictvím vyhledávače PELCRA (obsahuje přes 250 slov);¹⁴ vyhledávání jsem omezil na léta 2000-2019. V českých korpusech se ukázalo 37 výskytů různých flektivních tvarů (včetně nominativu pasivních rezultativních adjektiv),¹⁵ v polském 135 výskytů.¹⁶

Tab. 1:
Slovesa *přiodít/przyodziać* a jejich participiální adjektiva ve vybraných českých a polských korpusech

Český národní korpus (KonText)				Narodowy Korpus Języka Polskiego (PELCRA)	
Textová slova	SYN2015	SYN2020	Celkem	Textová slova	PELCRA
<i>přiodít</i>	2	1	3	<i>przyodziać</i>	28
				<i>przyodziejesz</i>	2
				<i>przyodziejemy</i>	1
<i>přiodějí</i>	1	0	1		
				<i>przyodziafem</i>	2
<i>přioděl</i>	3	6	9	<i>przyodział</i>	12
<i>přioděla</i> (f.)	3	1	4	<i>przyodziała</i>	5
				<i>przyodziało</i>	3
				<i>przyodzialiśmy</i>	3
				<i>przyodzialiście</i>	5
<i>přioděfi</i>	1	2	3	<i>przyodziafi</i>	1
<i>přioděla</i> (n.)	1		1		
<i>přioděn</i>	1	1	2	<i>przyodziany</i>	19
<i>přioděná</i> (f.)	3	1	4	<i>przyodziana</i>	16
<i>přioděna</i> (n.)	0	1	1		
<i>přioděno</i>	0	1	1		
<i>přioděni</i>	1	0	1	<i>przyodziani</i>	20
<i>přioděné</i> (pl.)	4	3	7	<i>przyodziane</i> (pl.)	18
Celkem	20	17	37	Celkem	135

Četnost byla tedy v obou případech nízká. Nicméně i v těchto několika zastoupeních byla zaznamenána souvislost výskytu sloves s biblickou tematikou či motivikou: např. č. Gen 3,21: »I zdělal Hospodin Bůh Adamovi a ženě jeho oděv kožený, a přioděl je«;¹⁷ »[...] je dále třeba se přiodít ctnostmi, jimž nás učí Ježíš Kristus«;¹⁸ p. »[...] wprowadzić w dom biednych tułaczy, nagięgo, którego ujrzyś, przyodziać«; »Trzeba ażeby to, co zniszczalne, przyodziało się w niezniszczalność, a to, co śmiertelne, przyodziało się w nieśmiertelność (Kor)«.¹⁹ Proto se zdá oprávněné počítat tato slova ke slovnímu fondu tradice biblických překladů do češtiny a polštiny.²⁰

korpus psané češtiny, Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK, 2020 (dále SYN2020), <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020>.

¹⁴ Wyszukiwarka korpusowa PELCRA dla danych NKJP (dále PELCRA), http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jsp#. Viz PEZIK, Piotr: Wyszukiwarka PELCRA dla danych NKJP, in: Narodowy Korpus Języka Polskiego, eds. PRZEPIÓRKOWSKI, Adam – BAŃKO, Mirosław – GÓRSKI, Rafał L. – LEWANDOWSKA-TOMASZCZYK, Barbara, Warszawa: Wydawnictwo PWN, 2012, s. 253-274.

¹⁵ Sečtením odlišných výsledků k dotazům »přiodít« a »přioděný« a dodatečným porovnáním s výskytů jednotlivých flektivních tvarů prostřednictvím aplikace KonText pro SYN2015 a SYN2020, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2015> a <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020>. Dotazy k tvarům jiným než uvedeným v Tab. 1 neměly výsledek.

¹⁶ Sečtením odlišných výsledků k dotazům »przyodziać«, »przyodziejesz«, »przyodziejemy«, »przyodzialem«, »przyodział«, »przyodziała«, »przyodziało«, »przyodzialiśmy«, »przyodzialiście«, »przyodziani«, »przyodziany«, »przyodziana«, »przyodziani«, »przyodziane« prostřednictvím nástroje Wyszukiwarka korpusowa PELCRA dla danych NKJP, http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jsp#.

¹⁷ SYN2015, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2015>.

¹⁸ SYN2020, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020>.

¹⁹ PELCRA, http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index_adv.jsp#.

²⁰ O této souvislosti vypovídají také výsledky dosažené s pomocí vyhledávače Google. Při zadání tvaru »přioděl« v prvních padesáti výsledcích hlásí biblický kontext až 26krát (k datu 24. 10. 2021): <https://www.google.com/search?q=p%C5%99iod%C4%9Bl&ei=m311Yb7FGZHfrgSNn7joBg&start=0&sa=N&ved=2a-hUKewj-vKesOPzAhWRr4sKHYOPm04KBDy0wN6BAgBEDs&biw=1098&bih=513&dpr=1.75>. – Pro tvar

K pátrání po jejich osudech v textech raněnovověkých biblí a jejich případné propojenosti nabádá také srovnání významů obou sloves s přihlédnutím k jejich historickému vývoji.²¹

České sloveso »přiodít (se)« má podle výkladových slovníků češtiny 20. století²² významy »obléci« (tedy jak »vzít na sebe (oděv)«, tak »opatřit oděvem«)²³ a »přiobléci« (tedy hlavně »obléci něco navíc«).²⁴ Význam slovesa »přiobléci« je jakoby užší, vyjadřuje hlavně menší míru oblékání. – Podle *Příručního slovníku* »zběžně, trochu (se) obléci«, kdežto u »přiodít« stojí »zběžně n[ebo] poněkud (se) obléci« s dodatkem »Zast[arale] a kniž[ně] obléci (se)«²⁵. Tuto výraznou »měrovost« slovesa »přiobléci« potvrzují také příklady v korpusu: »[...] ten se jen rychle přioblékne«; »Venku se raději přioblečte«; »[...] mám několik vrstev a ještě se můžu přiobléct«; »Ani ho nenapadlo, aby se nějak přioblékl«.²⁶

»Przydziać (się)« má ve srovnatelných slovnících polštiny také význam »obléci« (»vzít na sebe oděv« a »opatřit oděvem«, příp. »přikrýt se«).²⁷ Badatelka v oblasti slovtvorného vývoje polského jazyka Krystyna Kleszczowa upozorňuje též na současný význam maximální míry děje.²⁸ Sloveso »przyoblec« se podle definic jeví jako značně synonymní s »przydziać«. Jako odlišující významové rysy lze uvést »pokrýt, povléci« a »strojit, zdobit se«.²⁹

K aktualizaci popisovaných významů dochází v metaforických užitích analyzovaných sloves. Vazby »přiodít se do« (1) nebo »přiodít čím« (2) otevírají pestré možnosti metaforických kolokací. V materiálu *Českého národního korpusu* najdeme k (1) např. »do nějakého roucha«, »do pláštěku něčeho«, »do slov«, »do světla«; k (2) »ctnostmi«, »božstvím«, »vlastí«, »tělesnou kraksnou«, »těžkopádným nářečím«.³⁰ Jde tu o přestrojení se, zdánlivé (nebo i skutečné) přetvoření, resp. oblečení se něčím novým, zvláštním. Podobnou sémantiku mají polská ustálená spojení pro slovesa »przydziać« a »przyoblec coś«. V korpusu polštiny pro (1) jsou doloženy spojení s výrazy »formę«, »postać«, »kształt ciała«, »płaszcz (płaszczem)«, »szatę czegoś«; pro (2) »w kostium«, »szatę«, »toga kogoś«, »czegoś«, »w konkret«, »banał«.³¹

2. Staročeská a staropolská východiska

»Přiodít« a »przydziać« mají svůj původ ještě v lexikálním fondu praslovanštiny, v němž by tvoření sloves druhým prefixem mohlo být produktivní,³² v staroslověnské památce z 12. století je doložena podoba »приодѣти«.³³ Nejstarší staročeské a staropolské doklady uvedené v historických slovnících jsou spojeny s náboženskými a biblickými kontexty. Zde slovesa »přiodieti (sě)«, »przydziać (się)« znamenají »vzít na sebe oděv« a »opatřit oděvem«, jsou tedy do značné

»przydziać« ve stejném počtu výsledku 21krát (k datu 24. 10. 2021): https://www.google.com/search?q=przydziać&C5%82&biw=1098&bih=513&ei=xn11YdvLNuT2qwh54pe4CQ&ved=0ahUKewjbxTczsOPzAhVkyoKHXnxBZcQ4dUDCA4&uact=5&oq=przydziać&gs_lcp=Cgnd3Mtd2l6EAM6BggAEOQHjOICAA-QDRAFE46BAgAEB46BQgAEIAEOgUllhCABDoLCAAQgAQQsQMqgwE6DgguEIAEELEDEMcBEKMCQgsILhCABBcxAXCDAToICAAQgAQQsQM6CAguEIAEELEDOgsILhCABBcxAXCTAjoLCC4QgAQQxwEQrwe6CAguEIAEEJMCogclABCABBAGocLABCxAxAKSgQIQrgBUPinDFiQ4gxg-8MaAFwAHgAgAGtAYgBvgvSAQM3LjiYACgA-QHAAQE&scient=gws-wiz

²¹ Pro určení dnešních a historických významů jsem využil vedle popisů hesel »přiodít«, »přiodieti (se)«, »přiodieti (sě)«, »przydziać (się)« také definice jejich nedokonavých protějšků.

²² PSC a SSJČ, místa citovaná v pozn. 1.

²³ Srov. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, eds. Josef FILIPEC – František DANĚŠ, 2., opravené a doplněné vydání, Praha: Academia, 2001, s. 228.

²⁴ Srov. »(co komu, na koho) navíc obléci« nebo »(poněkud n[ebo] navíc) ustrojít, obléci«, *SSJČ* (↵ pozn. 1), III, s. 1117.

²⁵ PSC, místo citované v pozn. 1.

²⁶ SYN2020, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020> [cit. 20. 6. 2021].

²⁷ *SJPDor* a *SJPSz*, místa citovaná v pozn. 2.

²⁸ KLESZCZOWA, Krystyna: *W poszukiwaniu logiki zmian znaczeniowych*, in: TAŻ: *Tajemnice dynamiki języka. Księga jubileuszowa*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2012, s. 265.

²⁹ *SJPDor* a *SJPSz*, místa citovaná v pozn. 2.

³⁰ SYN2015, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2015> [cit. 20. 6. 2021]; SYN2020, <https://www.korpus.cz/kontext/query?corpname=syn2020> [cit. 20. 6. 2021].

³¹ *Wyszukiwarka korpusowa PELCRA* (↵ pozn. 14), dotaz: »przydziać«, »przydziać«, »przydziany«, »przyoblec«, »przyobleki«, »przyobleczony«.

³² Srov. ŠLOSAR, Dušan: *Slovtvorný vývoj českého slovesa*, Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1981, s. 136.

³³ *Elektronický slovník jazyka staroslověnského*, Slovanský ústav AV ČR, 2020, <http://gorazd.org/gu-liver/>.

míry synonymické s »odieti«, »odziać« nebo »obléci«, »oblec«. V dalších aspektech se však české a polské definice významu ne úplně překrývají.

Význam spojení »opatřit oděvem« je ve slovníku staré češtiny konkretizován i jako »poskytnout někomu oděv« s citací »nahým přiodieval« (*Tob* 1,17), shodnou ze zněním *Bible olomoucké*.³⁴ Ke stejnému místu (»nagie przyodziewał«, *BZ*) *Staropolský slovník* neurčuje zvláštní význam a dále prakticky spojuje významy »obléci« a »zahalit«.³⁵ Podle příkladů, které uvádí, nelze však pro »przyodziać« vyloučit významy »zběžně obléci« a »pokrýt, zahalit«, které podrobněji vymezuje slovník staré češtiny.³⁶

Biblické kontexty, k nimž se vztahují příklady v obou slovnících, dokládají v podstatě koloakační význam, přítomný ve spojení s »nahý«, »nahota«, »nagi«, »nagość« apod. (srov. též zařazení slovesa »przyodziać« k pojmu »ochrona ciała przed chłodem« v *Pojmovém slovníku staré polštiny*).³⁷ V materiálu excerpovaném pro nynější studii má tento význam většina nejstarších výskytů slovesa »přiodieti«: *2 Par* 28,15; *Tob* 1,17; *1 Tim* 6,8 v *Bib/Ol* a *2 Par* 28,15; *Is* 58,7; *Ez* 18,16 v *Bib/Ben*. V textech staropolských je tak užito »przyodziać« v *BZ* (*2 Par* 28,15; *Tob* 1,17), *Rozm* (*Mt* 25,36) a případně v *KazW* (»nagiego przyodziać« vlivem *Ez* 18,16 nebo *Mt* 25,36).

Několik středověkých výskytů obou sloves se vztahuje na další významy. Ve verši *Mc* 16,5 znamenají slovesa »přiodieti (sě)« (*Bib/Drážď*) a »przyodziać (się)«³⁸ »vzít na sebe (jakýsi) oděv«, »obléci se něčím«. V textu nemají oporu subjektivní konkretizace, např. »zběžně (se) obléci«, »ustrojít se, obléci se okrasně« (resp. »nákladně«). Pouze v jedné citaci (z *Bib/Ol*) je pro »přiodieti« doložen význam »pokrýt (se), povléci«. Je to fráze »žena přioděná sluncem« (*Apoc* 12,1), v níž je konkrétní substantivum metaforickým pojmenováním vlastnosti a ve spojení se slovesem oblékání znamená její vyplnění kolem dokola a emanaci.³⁹ Jiný význam »přiodieti (sě)« s kladně hodnotící vlastností lze připustit v *Apoc* 19,8: »aby se přioděla světlým a stkvúcím plátnem« (*Bib/Drážď*) – »ustrojít se, obléci se okrasně«. Staročeské slovníky jej neexplikují (je signalizován ve slovníku staré polštiny),⁴⁰ ale asociace odívání, oblékání se zdobením (dodáním vlastnosti) se zdá přirozená. V *Bib/Ol* ve verších *2 Sam* 1,24 a *Is* 22,17 tak asociuje sloveso »odieti«, v *Iob* 39,19 »přičiniti«. Takovou asociaci zde má i »obléci (sě)« (*Iob* 40,5 a *Bar* 5,1) a v *Bib/Ben* též »obestřieti« (*Iob* 40,5), a to výsledkem metaforizujících spojení s abstraktními výrazy (»v krásu«; »v krásu a cti«). Taková spojení podle Igora Němce potlačují význam pokrývání a označují »dodávání nebo nabývání něčeho«, tj. osvojení vlastnosti.⁴¹

V *Žaltáři*, knize nejvhodnější pro srovnání středověkých překladů českých a polských, najdeme další podobné příklady nejen pro slovesa oblékání, kde staročeským (*Bib/Drážď*) »obléci« (*Ps* 109,29), »odieti« (*Ps* 104,1; 109,29), »vzložiti« (*Ps* 21,6), »přikryti« (*Ps* 73,6) a »obliti« (*Ps* 89,46) odpovídají na stejných místech staropolských žaltářů (*PfI*, *PPuř*) slovesa »oblec«,⁴² »odziać«, »wzłożyć«, »pokryć«, »oblać«. Tato slovesa zde byla použita způsobem, který popsal Igor Němec jako »spojení sloves oblékání: s abstraktním doplněním«,⁴³ kolokace, které vznikaly v biblických překladech určitě napodobováním předloh (v tomto případě snad pouze latinského textu *Bible*). Ve zmíněných žaltářích jsou zastoupeny dva ze tří typů vyznačených Němcem: spojení sloves oblékání s abstraktním doplněním a konektorem »jako« (*Ps* 104,2: »oděn světlostí jako rúchem«, *Bib/Drážď* – »ogarnion światłością jako odzieniem« *PfI*) a s pouhým abstraktním doplněním jako lexikalizovaná metafora (*Ps* 73,6: »přikryti jsú nepravedností«, *Bib/Drážď* – »pokryci są lichotą«, *PfI*).⁴⁴ Třetí typ (u Němce první) – spojení s pojmenováním

³⁴ *Elektronický slovník staré češtiny*, Praha: oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2006-, <https://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ESSC&o=slovníky> [cit. 18. 10. 2021].

³⁵ *Słownik staropolski*, eds. Stanisław URBAŃCZYK et al., 7, Wrocław: Ossolineum, 1973-1976, s. 310-311.

³⁶ *Elektronický slovník staré češtiny* (↵ pozn. 34).

³⁷ *Słownik pojęciowy języka staropolskiego*, Instytut Języka Polskiego PAN, kierownik projektu Bożena SIERADZKA-BAZIUR, <https://spjs.ijp.pan.pl/haslo/index/13377> [cit. 21. 6. 2021].

³⁸ Citace z evangelia v kázání z 15. století, *Słownik staropolski* (↵ pozn. 35), s. 311.

³⁹ Srov. NĚMEC, Igor: *Žena oděná sluncem*, in: *Katolický týdeník*, 15. 8. 1993, č. 33, s. 2.

⁴⁰ *Słownik staropolski* (↵ pozn. 35), s. 311.

⁴¹ NĚMEC, Igor: *Obléci nesmrtnost – slovesa oblékání s abstraktním doplněním*, in: *Slavia* 61/4 (1992), s. 461-465, zde s. 461; viz také NĚMEC, Igor – BENEŠ, M.: *Obléci nepomíjitelnost*, in: *Katolický týdeník*, 1. 3. 1992, č. 11, s. 3.

⁴² V *Ps* 104,2 je »oblec« pouze v *PPuř*; *PfI* zde má »ogarnać«.

⁴³ NĚMEC, *Obléci nesmrtnost* (↵ pozn. 41), s. 462-463.

⁴⁴ Tamtéž, s. 463.

oděvu s přívlastkem – se v analyzovaném materiálu vyskytuje např. v Is 61,10 (»jest oblekl v rúcha spasenie«, *Bib(OI)*).⁴⁵ Sloveso »přiodieti« bylo ve spojení s abstraktním doplněním (jako lexikalizovaná metafora) užito ve vybraných ukázkách ze staročeských překladů pouze na místě zmíněném výše (Apoc 12,1).

Ve zkoumaných ukázkách biblického textu (přes zmíněné rozdíly lexikografických výkladů a nízký počet dokladů) se stará sémantika »přiodieti (sě)« a »przyodzias (się)« zdá do značné míry podobná. Významy »vzít na sebe oděv«, »poskytnout komu oděv« se konkretizovaly hlavně jako »obléci (nahé) tělo«, a tak korespondovaly s »přikrýt, zakrýt, zahalit«. Metaforické významy vycházející z pojetí pokrývání či úplného zahalení (kolem objektu) realizovala častěji jiná slovesa. Je pravděpodobné, že na jejich volbě se mohl podílet slovtvorný význam – u sloves »obléci/oblec« a »odieti/odzias« (nebo i »obliti/oblać« a »ogarnać«) význam předpony *ob-/o-*.⁴⁶ Na druhé straně se tato slovesa ve srovnání s dodatečně prefigovanými »přiodieti/przyodzias« vyznačovala snad větší polysémií.⁴⁷ Prefixace ji omezovala, modifikovala a zužovala význam.

Adlativní předpony *při-*, *przy-* by s »odieti/odzias« nebo »obléci/oblec« měly původně znamenat přílehavější, těsnější oblékání či pokrývání, ale pak, vzhledem k emancipaci aditivního významu, mohly též modifikovat oblékání a pokrývání rysem přidávání.⁴⁸ Tedy vytvořit význam »obléci něco navíc, přidat něco k oblečení« nebo »dodatečně (se) zahalit«, s čímž se pojí výše zmíněné odstíny »zběžně obléci« nebo též »ustrojít, ozdobit«. První (adlativní) interpretace se patrně vztahuje k zaznamenané převaze užití sloves »přiodieti/przyodzias« v kontextu oblečení nahého těla, zahalení nahoty, s vývojem významu »dodatečně přikrýt, zahalit (se)« se však patrně měnil i smysl takových výskytů. Podobně ve spojení typu »žena přioděná sluncem« mohl původní sém těsného pokrývání u »přiodieti« zeslábnout, předpona s aditivní funkcí zvýraznila spíše sém dodatečného oblékání nebo přikrývání, resp. ustrojení, ozdobení.

Při tomto posunu bylo české sloveso obohaceno o význam nízké míry děje – tento proces u sloves s předponou *při-* probíhal, jak doložil (právě na biblickém materiálu) Dušan Šlosar, již kolem poloviny 14. století, doklady jeho dovršení mj. pro »přiodíti« našel autor v *Kralické biblí*.⁴⁹ Ve staré polštině není analogický vývoj zřejmý. U sloves na *při-* měrová složka významu není spolehlivě doložena, a proto s ní např. autorky historického popisu slovtvorby polského slovesa nepočítají.⁵⁰ Aditivní významy staropolských sloves na *przy-* pouze naznačovaly možnost přechodu od prostorovosti k měrovosti, např. u sloves »przypiększyć« (»přikrášlit, přizdobit«), »przysporzyć« (»přidat, přidělat«), »przyżać« (»krátce žnout, krátce useknout«).⁵¹

3. Raněnovověké souvislosti

Proměny biblického úzu sloves »přiodíti« a »przyodzias« během 16. století byly jistě ovlivněny výše naznačenými směry evoluce jejich významu a spojení (k nimž se vrátím v další části). Tyto procesy pak pokračovaly jednak za doprovodu nových společenských reálií (rozšíření knihtisku, konfesionalizace), jednak spolu se změnou účelu a koncepce biblického překladu. Vliv na využití toho či onoho slova v tehdejších polském překladu měl bezesporu také intenzivní vývoj polského jazykového standardu a s ním spojená nová fáze relací mezi českými a polskými překlady *Bible*.

Polské překlady 16. století postupně odstraňovaly dřívější vliv staré češtiny a středověkých českých překladů.⁵² Zároveň se díky knihtisku stala česká bible dostupnější, a to jak pokračová-

⁴⁵ Tamtéž, s. 462. Text Is 61,10 BZ postrádá, srovnatelné by z tohoto překladu bylo spojení »oblekla się w rucho ucieszenia« (Jud 10,3).

⁴⁶ NĚMEC, *Obléci nesmrtelnost* (◀ pozn. 41), s. 461; ŠLOSAR, *Slovtvorný vývoj českého slovesa* (◀ pozn. 32), s. 70-71.

⁴⁷ KUČAŁA, Marian: *Wieloznaczność wyrazów w staropolszczyźnie a we współczesnym języku*, in: TÝŻ – KRAŻYŃSKA, Zdzisława (eds.): *Studia historycznojęzykowe*, I, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 1994, s. 51-58.

⁴⁸ Prototypické je tu sloveso »přidati«, srov. ŠLOSAR, *Slovtvorný vývoj českého slovesa* (◀ pozn. 32), s. 86-87. K výhradně neperfektivizační funkci *przy-* u tohoto slovesa viz JANOWSKA, Aleksandra – PASTUCHOWA, Magdalena: *Słowotwórstwo czasowników staropolskich*, Kraków: Universitas, 2005, s. 101-102; tamtéž zmínka o sporadických aditivních významech sloves na *przy-* ve staré polštině (s. 102). K postupnému přenášení lexikálního významu na prefix viz též JANOWSKA, Aleksandra: *Polisemia staropolskich czasowników. Źródła, swoistość, konsekwencje*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2007.

⁴⁹ ŠLOSAR, *Slovtvorný vývoj českého slovesa* (◀ pozn. 32), s. 87-88.

⁵⁰ JANOWSKA – PASTUCHOWA, *Słowotwórstwo czasowników staropolskich* (◀ pozn. 46) s. 101.

⁵¹ Tamtéž, s. 104-105.

⁵² ROSPOND, Stanisław: *Studia nad językiem polskim XVI wieku: Jan Seklucjan, Stanisław Murzynow-*

ní čtvrté redakce staročeského překladu v podobě *BibBen*, tak české překlady nově vznikající. Je doložen vliv *Melantrichovy bible* na první celou tištěnou bibli polskou (*BLEop*), která pak ovlivnila edici Wujkova překladu (*BWuj*) a jeho prostřednictvím mohla působit i na překlady pozdější (mj. *BGd*). Na tomto pozadí se ukazují jako zřejmé těsné analogie mezi časově i koncepčně vzdálenými překlady. Jsou postihnutele také ve specificky zaměřeném výběru biblické látky, který tvoří materiálovou bázi této studie. Ku příkladu některé verše z knihy *Jób* upozorňují na možné cesty vlivu mezi *Biblí benátskou* a *Wujkovou*:

Iob 7,5 *BibBen*: »Oblečeno jest tělo mé hnisem a poškvnmami prachu, kuože má usvadla jest a svraskala se jest.«
BWuj: »Ciało moje obleczone jest zgniłością i plugastwem prochu, skóra moja zeschła i pomarszczyła się.«

Iob 15,27 *BibBen*: »Zastřela tvář jeho tučnost a od bokuov jeho sádlo visí.«
BWuj: »Okryła tłustość twarz jego a z boków jego sadło wisi.«

Iob 24,7 *BibBen*: »Nahé propůštějí lidi, rucho poberúce, jimžto nenie oděvu v zímě.«
BWuj: »Ludzie nagie wypuszczają, wzięwszy szaty, którzy nie mają odzieży na zimnie.«

Shodnost nebo podobnost prostředků, které zde užili překladatelé, zřejmě není náhodná, starší český text mohl v takových případech přímo nebo zprostředkovaně ovlivnit rozhodnutí a řešení polského překladatele. Tím by mohla být podmíněna i volba slovesa odívání. Zjevné příklady lze najít ve srovnání ukázek z *BibKral* a *BGd*, textů, jejichž vztah přímé závislosti byl již lépe osvětlen.⁵³ Zde ve verších z *Knihy žalmů*:

Ps 21,6 *BibKral*: »Veliká jest sláva jeho v spasení tvém, důstojností a krásou přioděl si jej.«
BGd: »Wielka jest chwała jego w zbawieniu twoim; chwałą i zacnością przyodziales go.«

Ps 73,6 *BibKral*: »Protož otočeni sou pýchou jako halží a ukrutností jako rouchem ozdobným přiodini.«
BGd: »Przetoż otoczeni są pychą, jako łańcuchem złotym, a przyodziani okrutnością, jako szatą ozdobną.«

Ps 104,6 *BibKral*: »Propastí jako rouchem byl si ji přioděl, takže i nad horami stály vody.«
BGd: »Przepaścią jako szatą przyodziales ją był, tak, że wody stały nad górami.«

Přes rozdíly ve slovosledu a ekvivalenci slov (nejen etymologické) tu polské znění zjevně vyčází z českého textu. Sloveso »przyodziać« je v těchto místech jakoby kopírováno ze stejných lokalizací v *BibKral*, v nichž »přiodíti« bylo, jak se zdá, inovací – nahrazovalo dřívější »vzložití, zložití« (*Ps 21,6*), »přikryti« (*Ps 73,6*) a »oděnie, oděv« (*Ps 104,6*) z *BibDrážď*, *BibBen* a *BibNet*. Podobnou inspiraci kralickým textem najdeme v *BGd* rovněž u *Is 61,10*, *Mt 27,28* nebo *Io 19,2*.

Vedle takových případů je v řadě ukázek zaváděno v polském překladu »przyodziać« jako nový prostředek. Několik takových míst z *BLEop* (*Ps 65,14*; *Mt 6,25*; *6,30*; *25,36*) by snad bylo možné vysvětlit působením jednoho z českých překladů, ale v netradičním a vynalézavém překladu brestském je to méně pravděpodobné. Právě v ukázkách z *BBrz* najdeme nejen nová užití »przyodziać«, ale též dříve nedoložené »przyoblec«.⁵⁴ Většinou se tato užití odrazila v textech

ski, Jan Sandecki-Malecki, Grzegorz Orszak, Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, 1949, passim; DECYK, Wanda: *Kształtowanie się świadomości językowej w XVI wieku*, in: *Poradnik Językowy* 96/9 (1997), s. 11-21; KWILECKA, Irena: *Uwagi o warsztacie pisarskim Tomasza ze Zbrudzewa*, in: *Slavia Occidentalis* 26 (1967), s. 79-107, zde s. 95-100; TAŻ: *Rola przekładów biblijnych w rozwoju języka polskiego od Średniowiecza do Renesansu*, in: TAŻ: *Studia nad staropolskimi przekładami Biblii*, Poznań: Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Instytut Słowistyki PAN, 2003, s. 265-279.

⁵³ SZERUDA, Jan: *Geneza i charakter Biblii gdańskiej*, in: *Z problemów reformacji* 5 (1985), s. 7-16; MALICKI, Jarosław: *K polské recepce české bible v 16. století*, in: *Historie – Otázky – Problémy* 5/2 (2013), s. 18-21; LISOWSKI, *Sola scriptura* (◀ pozn. 11), s. 351-387; TÝŽ: *Bohemizm semantyczny mięśny (2Cor 3:3, gr. ἀσπικνός) wobec problemu leksykalnej relacji między Biblią gdańską (1632) a Biblią kralicką (1593)*, in: *Clavibus unitis* 9/2 (2020), s. 73-82, https://www.acecs.cz/media/cu_2020_09_02_lisowski.pdf; TÝŽ: *Leksem drabant (Act 23,23) w Nowym Testamencie Biblii gdańskiej (1632) w przekładzie Daniela Mikołajewskiego*, in: *Białostockie Archiwum Językowe* 20 (2020), s. 135-151; TÝŽ: *Leksemy pokuta i pokutować w Nowym Testamencie Biblii Gdańskiej (1632) jako przejaw oddziaływania wzorca czeskiej Biblii Kralickiej (1579-1593) (na tle polskiej renesansowej tradycji przekładowej)*, in: ŚLIWIŃSKI, Władysław et al. (eds.): *Styl jako kategoria badawcza języków, tekstów i kultur słowiańskich*, II, Banská Bystrica: Belianum, 2021, s. 92-105.

⁵⁴ Viz tabulku v příloze na konci článku.

BWuj a BGd, avšak dříve se některé z nových výskytů obou sloves v BBrz zopakovala (jako »přiodítí«) v BiblKral:

Is 49,18 BBrz: »Żywę ja, mówi Pan, że od wszystkich przyodziana będziesz jako ochędóstwem.«
BiblKral: »[...] živt sem já, praví Hospodin, že se jimi všemi jako okrasou přioděješ.«

Ez 16,10 BBrz: »Przyoblokłem cię odzieniem haftarskiem, [...] przyodziałem cię jedwabiem.«
BiblKral: »Nadto přioděl sem tě rouchem krumpovaným, [...] přioděl sem tě rouchem hedbávným.«

Ez 16,18 BBrz: »„K temuś wzięła odzienia twe haftowane, a przyodziała się nimi.«
BiblKral: »Vzalas také roucha svá krumpovaná a přiodílas je.«

Bratrský překlad má (v analyzovaných verších) »přiodítí« na dalších čtrnácti místech a i zde uvedené shody ve volbě sloves vybízejí k přemýšlení o možném vlivu polského textu, i když tento vliv není zcela průkazný.⁵⁵ Spíše je lze interpretovat jako koincidence poukazující na podobnost přístupu tehdejších překladatelů k řešení jednotlivých otázek biblického překladu. Jak brestští, tak kraličtí překladatelé brali v úvahu soudobé edice textu řeckého a hebrejského i nové bible latinské a s ohledem na rozmanitost jejich výrazových prostředků se snažili o odpovídající obraznost, metaforiku nebo též o hojnější synonymii.⁵⁶ Inspirace novými zpracováními biblických textů snad působily také na výběr vhodnějších sloves oblékání v humanistických biblích polských a českých a (v tomto ohledu) i na jejich větší přiblížení k řeckému textu Bible.⁵⁷ Užití »przyodzicia« v BBrz nejčastěji odpovídá řeckému περιβάλλω, jen ojedinele tvar toho slovesa nahrazuje ένδύω (Mt 6,25) a άμφιέννυμι (Mt 6,30). Nové »przyoblec« je v tomto překladu častěji ekvivalentem ένδύω (mj. v epištolách), zřídka bylo voleno i pro περιβάλλω (Mt 6,29; Aroc 3,18), έπενδύομαι (2 Cor 5,2), φύρω (Iob 7,5). V BiblKral se »přiodítí« jeví jako ekvivalent ένδύω i περιβάλλω (»přiobléci« nebylo nepoužito). Ve výskytech, které scházely v dřívějších překladech, se zdá lehce převažovat substitute περιβάλλω, posílená ještě nahrazováním »přiodítí« tvary sloves s obdobnou prostorovou charakteristikou – περιτίθημι (Is 61,10; Mt 27,28), έπιτίθημι (Ps 21,6), άναβάλλω (Ps 104,2).

Pochopitelně ani ve středověkých překladech (a tím více v 16. století) nenajdeme pravidelnou substituci pro naprostou většinu slov. Také slovesa oblékání neměla své důsledné protějšky. Jeronýmovo »Non verbum e verbo...« se zde v jakési míře uplatňovalo jak ve Vulgátě vůči textu řeckému, tak v raněnovověkých překladech vůči verzím latinským a řeckým. Tvary slovesa »induere« na různých místech Vulgáty sice odpovídaly užití ένδύω v řecké bibli (např. Gen 3,21; Is 61,10; Bar 5,1; Mt 6,25; Rom 13,14), ale nahrazovaly též περιβάλλω (Aroc 3,18), άναλαμβάνω (Iob 40,5) nebo φύρω (Iob 7,5). Latinské »vestio« bývalo rovněž překladem řeckého ένδύω (např. Iob 10,11; Is 49,18) a vedle toho ένδιδύσκω (2 Sam 1,21), περιβάλλω (2 Par 28,11) nebo άμφιέννυμι (Mt 6,30). Na místech, kde »induo« nahrazovalo ένδύω, měla např. BBrz slova »oblec« (Gen 3,21; Is 61,10; Bar 5,1), »chodzić« (Mt 6,25), »przyoblec« (Rom 13,14), BiblKral zase »přiodítí« (Gen 3,21), »obléci« (Is 61,10; Bar 5,1; Rom 13,14) a »odítí« (Mt 6,25). Proto výše uvedené příklady pravidelnější ekvivalence naznačují jen určitou tendenci, příklon překladatelů, v němž se projevuje i pochopení rozsahu dobové sémantiky a souvislosti zde popisovaných slov.

⁵⁵ K tomu srov. DITTMANN – MALICKI, *Mutual relations between Polish and Czech Bibles* (↵ pozn. 11), s. 215-216.

⁵⁶ Viz např. KWILECKA, Irena: *Staropolskie przekłady Biblii i ich związki z biblistyką europejską. Zarys problematyki*, in: KAMINSKA, Maria – MAŁEK, Eliza (eds.): *Biblia a kultura Europy: 2000 lat chrześcijaństwa*, II, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1992, s. 282-286; TAŻ: *Biblia Leopolda i Biblia Brzeska. Tradycja a nowoczesność przekładu*, in TAŻ: *Biblie staropolskie. Teksty wykładów wygłoszonych na symposium naukowym zorganizowanym przez Komisję Słowistyczną Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu 28 października 2002 roku*, Poznań: Ośrodek Wydawnictw Naukowych, 2003, s. 29-37; ŚLOSAR, Dušan: *K jazyku bible Kralické*, in KYAS, Vladimír et al.: *Česká bible v dějinách národního písemnictví*, Praha: Vyšehrad, 1997, s. 194-201; DITTMANN, Robert: *Dynamika textu Kralické bible v české překladatelské tradici*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2012.

⁵⁷ Ke srovnání jsem použil text *Septuaginta* podle edice RAHLFS, Alfred – HANHART, Robert (eds.): *Septuaginta, Editio altera. Das Alte Testament griechisch*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2014, <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/septuagint-lxx/read-the-bible-text/>, řecký *Nový zákon* podle NESTLE, Eberhard – ALAND, Kurt (eds.): *Novum Testamentum Graece*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012, <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/novum-testamentum-graece-na-28/read-the-bible-text/>, a *Textus receptus* podle [ESTIENNE, Robert (ed.)]: *Stephanus Novum Testamentum Graece 1550*, <https://biblehub.com/tr/>. Tvary sloves podle *Strong's Exhaustive Concordance of the Bible*, <https://biblehub.com/strongsg.htm>.

4. Nová užití v kontextu vývoje významu a kolokability sloves

Soustavy základních sloves oblékání v češtině a polštině se kolem poloviny 16. století zásadně nelišily od stavu před sto lety. Avšak volby slov vhodných pro rozmanité biblické kontexty mohly už, v důsledku lexikálního vývoje, v té době probíhat jinak. Výše zmíněné nové výskyty sloves »přiodítí«, »przyodziać« a »przyoblec« reflektují divergentní vývoj. V propracovanějších a modernějších překladech (*BibKral*, *BBrz*, *BWuj* a *BGd*) byla tato slovesa využívána častěji než v biblích pevně zakotvených v první polovině století. Do české *Bible Netolického* a *Bible kralické* se ze staročeské tradice dostalo »přiodítí« na třech místech (*2 Par* 28,15; *Is* 58,7; *Ez* 18,16), v materiálu z *BibNet* další výskyty nepřibyly, v materiálu z *BibKral* bylo zjištěno 18 výskytů nových. V ukázkách z polského Leopolitova překladu (*BLEop*) nacházíme »przyodziać« pětkrát a v materiálu o dva roky mladší *BBrz* již desetkrát, dalších 12 míst je obsazeno po formální a významové stránce analogickým slovesem »przyoblec«. ⁵⁸ V nových užitích jsou také jinak zastoupeny významy sloves.

V bratrském překladu (*BibKral*) bylo »přiodítí« použito někdy ve významu »opatřit oděvem, obléci« (*Gen* 3,21; *Iob* 24,7), s odstínem »obléci (nahé) tělo« (*Is* 58,7; *Ez* 18,16; *Mt* 25,36) nebo s příznakem »okrasně, nákladně« (*Iob* 39,19; *Ez* 16,10; 16,18). Častěji však znamenalo »přikrýt, zakrýt«. Kromě několika míst, v nichž se jednalo o přímý význam (*Iob* 10,11; 15,27; *Mt* 27,28; *Io* 19,2), byl v řadě ukázek z *Knihy žalmů, Izajáše a Ezechiele* významem »přikrytí« využito metaforicky – obvykle ve výše zmíněných spojeních s abstraktním pojmenováním, např. »přiodítí hanbou« (*Ps* 89,46), ale též s konkrétním substantivem: »přiodítí dobyt看em« (*Ps* 65,14). Tyto realizace významu »přikrýt, zakrýt« mohly být také doprovázeny významovým rysem zkrášlení či zdobení, např. »přiodítí se důstojností a krásou« (*Ps* 21,6), »jimi všemi jako okrasou« (*Is* 49,18).

»Przyodziać« bylo v polských překladech použito podobně, i když ne stejně. V *BLEop* znamenalo »opatřit oděvem, obléci« (*Mt* 6,257), »obléci (nahé) tělo« (*Ez* 18,16; *Mt* 25,36), »obléci okrasně, nákladně« (*Mt* 6,30), »přikrýt, zakrýt« (*Ps* 65,14). Zastoupení těchto významů v následných třech polských biblích se více podobá materiálu z *BibKral*. Příznačná pro *BBrz*, *BWuj* a *BGd* byla pouze větší přítomnost »przyodziać« v ukázkách z *Matoušova evangelia* (*Mt* 6,30; 6,31; 25,36; v *BGd* také 6,29). S významem »přikrýt, zakrýt« a »pokrýt, povléci« se pak vázalo užití synonymního slovesa »przyoblec«, spolehlivě doloženého v tehdejší polštině. ⁵⁹

V *BBrz* (která ve zde rozebíraném vzorku má časnější a nejčetnější výskyty »przyoblec«) je toto sloveso chápáno někdy ve smyslu »obléci okrasně, nákladně« (např. *Ez* 16,10; *Mt* 6,29), základní význam »opatřit oděvem, obléci« má pouze v ukázce z *Wujkova* překladu (*Gen* 3,21). ⁶⁰ »Pokrýt, povléci« je v *brestském* překladu v ukázce z *knihy Jób* (*Iob* 7,5: »Ciało moje przyobleczone jest robaki i plugastwem z prochu«), ale uplatňuje se především v metaforických spojeních se substantivy v *Epištolách* a *Zjevení*. Tyto výskyty s *BBrz* částečně sdílí *BWuj* a *BGd*. Např. v *Eph* 4,24 »przyoblec nowego człowieka« mají *BBrz* a *BGd*, »w nowego człowieka« je v *BWuj*. Český překlad (*BibKral*) stejné části (tedy s výchozím významem »pokrýt, povléci«) užívá v metaforických spojeních slovesa »obléci« – tvar »přioobléci« nezná. V podobných spojeních (s abstraktními substantivy), která se uplatňují v ukázkách ze *Žaltáře* a *Proroků* (s výchozím významem snad jen »přikrýt, zakrýt«) *BibKral* užívá slovesa »přiodítí«. V těchto místech najdeme v *BBrz* »položyc«, »przykryć się«, »okryć«, »ochędożyć« a také »przyodziać« (*Is* 48,18; *Ez* 26,16). *BWuj* to zde řeší podobně jako *BBrz*, na stejných místech *BGd* je použito »przyodziać« po vzoru *BibKral*.

V oněch metaforických užitích »přiodítí«, »przyodziać«, »przyoblec« jsou zastoupeny již výše vyjmenované tři typy spojení s abstraktním doplněním. Typ, v němž je doplňující substantivum určeno neshodným přívlastkem, ⁶¹ představuje v ukázkách z *BibKral* jen spojení »přiodít se pláštěm spravedlnosti« (*Is* 61,10; *Bar* 5,2) – v *BGd* mu přesně odpovídá »przyodziać się płaszczem sprawiedliwości« (*Is* 61,10). ⁶² Za realizaci stejného modelu lze také pokládat spojení, v němž je přívlastek shodný vyjádřen relativem: *BBrz* má »przyoblec zupełną zbroję Bożą« (*Eph* 6,11), v dalších překladech je zde »obléci« (*BibKral*), »oblec« (*BWuj*, *BGd*).

V dalších spojeních fungují abstraktní substantiva (*Ps* 73,6: »ukrutnost« *BibKral*, »okrutnosť« *BGd*; *Ps* 104,2: »světlo« *BibKral*, »światłość« *BGd*) se srovnávacími výrazy »jako rouchem« – »jako szatą«. ⁶³ V *Ps* 104,6 je takto použito spojení »přiodítí se propastí jako

⁵⁸ Viz tabulku v příloze na konci článku.

⁵⁹ *Słownik polszczyzny XVI wieku*, 33, eds. Maria R. MAYENOWA – Stanisław BAŃ – Stanisław PEŁOWSKI, Warszawa: Instytut Badań Literackich, 2009, s. 516-518.

⁶⁰ *BibKral* zavedla v tomto místě »přiodítí«.

⁶¹ NĚMEC, *Obléci nesmrtnost* (< pozn. 41), s. 462.

⁶² V *Bar* 5,2 je zde »odziać się w płaszcz sprawiedliwości« (*BGd*).

⁶³ Srov. Němcův druhý typ: NĚMEC, *Obléci nesmrtnost* (< pozn. 41), s. 463.

rouchem« (*Bib/Kral*) – »przydziać się przepaścią jako szatą« (*BGd*), ve kterém substantiva aktivují přenesený (biblický) abstraktní význam.⁶⁴ Výraz »jako płaszczem« je přidán ke spojení »przydziać się zelżywością« (*Ps* 109,29) v *BWuj*, *BGd*; v *Bib/Kral* je na stejném místě (»jako pláštěm hanbou svou«) použito sloveso »odíti«. Biblický kontext (*Is* 49,18) vyžadoval také užití na místě přirovnání k oděvu výrazů »jako okrasou« (*Bib/Kral*), »jako ochędóstwem« (*BBrz*, *BGd*), kde »přiodíti« a »przydziać« jsou doplněny – netypicky – poukázáním k osobám vyjádřeným zájmenem: »jimi všemi« (*Bib/Kral*), »od wszystkich« (*BBrz*), »nimi wszystkimi« (*BGd*).

Ve spojení třetího typu, ve kterých jsou podle citované práce I. Němce slovesa oblékání metaforizována nejsilněji (přímé doplnění abstrakty),⁶⁵ se »přiodíti se« (*Bib/Kral*) váže s »důstojností a krásou« (*Ps* 21,6) a »hanbou« (*Ps* 86,41), »przydziać się« (*BGd*) s »chwałą i zacnością« (*Ps* 21,6), »hańbą« (*Ps* 86,41), také »strachem« (*Ez* 26,16). V české bibli i v polských překladech tvořila taková spojení též jiná slovesa oblékání, hlavně »obléci« / »oblec a »odít« / »odziać« – *Bib/Kral* k výše citovanému místu měla »obléci se v hrůzy«. Pro zesílení významu pokrývání bylo stejné sloveso užit v kralickém překladu v dalších metaforických spojeních, např. *Iob* 8,22; 40,5 (zde i *BWuj* i *BGd* měly »oblec«), a sloveso »odíti« např. v *Apoc* 12,1 (*BWuj* a *BGd* zde měly »oblec«).

Jak již bylo zmíněno, ve zkoumaném materiálu většině českých metaforických spojení s »obléci« (*Bib/Kral*) odpovídají v polských překladech stejná použití »przyoblec«. Na těchto místech (v ukázkách z *Epišto*) se sloveso oblékání pojí nejen s abstraktně pojatými příznaky (jako v *1 Cor* 15,53-54). Doplnění zde může mít také význam substance, která se vyznačuje konkrétní podobou v prostorových dimenzích, individuální povahou nebo osobovostí (bytí osobou). Srov. v polských překladech:

- »przyoblec« *1 Cor* 15,53-54: »nieskażone przyrodzenie, [...] nieśmiertelność« *BBrz*; »nieskazitelność [...] nieśmiertelność« *BWuj*, *BGd*;
2 Cor 5,2: »przybytkiem naszym, który jest z nieba« *BBrz*; »mieszkanim naszym [...]« *BWuj*; »domem naszym« *BGd*;
Eph 4,24: »nowego człowieka« *BBrz*;
Rom 13,14: »Pana Jezusa Chrysta« *BBrz*;
- »oblec« *Eph* 4,24: »w nowego człowieka« *BWuj*; »nowego człowieka« *BGd*;
Rom 13,14: »w Pana Jezusa Chrystusa« *BWuj*, *BGd*.

Na čtyřech srovnávaných místech důsledně použila »przyoblec« jen *BBrz*. V *BWuj* a *BGd* doplňuje toto sloveso jen abstraktní příznak. Srov. *Bib/Kral*:

- »obléci« *1 Cor* 15,53-54: »neporušitelnost, [...] nesmrtnost«;
2 Cor 5,2: »v příbytek svůj, kterýž jest s nebe«;
Eph 4,24: »toho nového člověka«;
Rom 13,14: »v Pána Jezukrysta«.

Překlad bratrský, jak si již bylo možné všimnout dříve, se snažil důsledněji rozlišit významy »přikrýt, zakrýt« (pro něž připouští použití »přiodíti«) a »(těsně) pokrýt, povléci« (kde častěji užívá »obléci«, »odíti«).

Právě tento význam se ve zde citovaných příkladech nejspíše posouvá k »převléci, přestrojit (se)« a pak k dalším přeneseným významům, jako jsou »učinit nositelem«, »nabýt něčeho«, »osvojit si něco« k »stát se někým, něčím«, »učinit někoho někým, něčím«.⁶⁶ Tedy v *2 Cor* 5,2 »učinit/stát se obyvatelem nebe«, v *Eph* 4,24 »stát se někým novým, obnoveným«, v *Rom* 13,14 »stát se Kristovým následovníkem, stát se podobným Kristu«. A právě na těchto místech, na nichž mají slovesa oblékání ve spojení se substantivy hluboký teologický smysl, obě polské bible (*BWuj* a *BGd*) stejně jako *Bib/Kral* nepoužily »przydziać« ani »przyoblec«. Volily »oblec«, používané též ve starších překladech.

Ve srovnání s polskými překlady, relativně hojně volícími slovesa oblékání s předponou *przy-*, omezuje překlad český (*Bib/Kral*, ale také *Bib/Net*) zjevně užití slovesa »přiodíti«. Jedním z možných činitelů zde byly jistě rozdíly sémantického vývoje těchto sloves v obou jazycích.

⁶⁴ Srov. »propast« a »przepaść«: *Staročeský slovník*, [seš.] 1-26. Praha: Academia, 1968-2008. <https://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=StcS&o=slovníky>; *Słownik staropolski* (≠ pozn. 35), s. 162; *Słownik polszczyzny XVI wieku*, 32, eds. Maria R. MAYENOWA – Stanisław PEŁOWSKI, Warszawa: Instytut Badań Literackich, 2004, s. 66.

⁶⁵ NĚMEC, *Obléci nesmrtnost* (≠ pozn. 41), s. 463.

⁶⁶ Tamtéž, s. 461, srov. významy »stát se někým, něčím«, »učinit někoho někým, něčím« sloves »przyoblec« a »przydziać« ve *Słowniku polszczyzny XVI wieku* (≠ pozn. 59), s. 518, 523.

Již v staré češtině působil naznačený přechod k aditivnosti a měrovosti⁶⁷ na zeslabení intenzity českého »přiodívání«, proto sloveso »přiodítí« nebylo překladateli voleno na místech, kde bylo žádoucí zesílit význam příkrývání, zde byla vhodnější slovesa neprefigovaná. V řadě příkladů ze *Zaftáře*, kde bylo »přiodítí« použito, se snad jednalo o zakrývání ne tolik těsné, o přidání něčeho kolem, tedy o význam podobný »dodatečně zahalit«. S přidáváním něčeho k oděvu (dodatečným příkrýváním či zahalováním) souvisí použití se sémem zkrášlení či ustrojení (*Iob* 39,19; *Ps* 21,6; *Is* 49,18; *Ez* 16,10), kde »přiodítí« nebylo voleno důsledně (podobně jako »przyodziać« v polských překladech), a přece se v tomto kontextu zdá být zbaveno příznaku těsnosti nebo komplexnosti, čímž se blíží významu menší míry oblečení.

V osvětlení biblického materiálu je možno uvažovat také o vývoji aditivních rysů u polského »przyodziać«, přestože doklady, tj. výskyty tohoto slovesa v polských překladech, byly částečně ovlivněny územ *BiblíKral* (zejména v *BGd*, někdy i v *BWuj*).⁶⁸ Absence »przyodziać« na některých místech mohla být způsobena významovým rysem spojeným s tímto slovesem, který konotoval jakousi povrchnost příkrývání. Snad proto v *Ps* 109,29, kde *BiblíKral* volí těsnější význam slovesa »odítí« ve spojení s »jako pláštěm hanbou svou«, má *BWuj* »przyodziać się jako dwoistym płaszczem zelżywością swoją«. ⁶⁹ Avšak polské sloveso se v biblickém kontextu jeví spíše jako významově proměnné, méně vyhraněné a víceznačné.⁷⁰ A zjevně proto bylo vedle něho voleno »przyoblec«, lépe uzpůsobené alespoň k citovaným metaforickým vyjádřením těsného pokrývání, přestrojení atd., i když bylo užíváno rovněž ve významu »opatřit oděvem, obléci« (*Gen* 3,21 v *BWuj*) a se sémantickým rysem »ustrojiti, zdobiti« (*Ez* 16,10 a *Mt* 6,29 v *BBrz*).

Jak obě polská slovesa, tak zřejmě i »přiodítí« se ve zkoumaných překladech uplatňovala jako znaky jazykové konvence – překladatelé je tedy volili také jako slova vhodná pro biblický styl. Svou dvojnásobnou prefixací s funkcí prostorově a měrově modifikační se nejpravděpodobněji v obou jazycích zařazovala původně mezi prostředky mluvené lidové řeči, jejichž hojnější výskyt v překladech 16. století souvisel se snahou osvěžit lexikon biblického stylu.⁷¹ Jak zde bylo ukázáno, slovesa »přiodítí« a »przyodziać« patřila k této zásobě již ve středověkých překladech, v nichž se jako další slovesa oblékání zúčastňovala vyjádření obraznosti a symboliky – osobitého jazyka *Bíble*. V takových užitích se uplatňují ve větší míře ve zkoumaném materiálu překladů z druhé poloviny 16. a začátku 17. století. Na strukturu a obsah metaforických spojení obou sloves v těchto textech navazuje přímo jejich dnešní spojitelnost a sémantický potenciál. Metaforické významy a sémantická spojitelnost »přiodítí« a »przyodziać« (stejně jako později užívaného »przyoblec«) vznikla tedy ve styku s *Bíblí* a přenesenými významy obohatila slovní zásobu i mimo náboženskou oblast,⁷² i když se specifická příznakovost zkoumaných slov formovala ve vztahu ke kontinuální recepci biblického textu. Tyto procesy probíhaly ne bez účasti obecnějších tendencí sémantického vývoje a s nestejnými výsledky jejich působení v obou jazycích. Mohla zde rovněž zanechat stopu provázanost českých a polských překladů a také dobový stav poznání biblického textu.

⁶⁷ ŠLOSAR, *Slovotvorný vývoj českého slovesa* (◀ pozn. 32), s. 86-88, 110-112.

⁶⁸ Vývojem aditivních rysů lze vysvětlit zeslabení významu »pokrytí, povléci«; taková změna může však také (s ohledem na rozdíly v pochopení pojmů a subjektivní přístup k jazyku) vyplývat z vývoje adlativní sémantiky, která může zahrnovat podrobně vymezené dílčí relace jako míra přiléhání, druh blízkosti apod. Srov. JANOWSKA, Aleksandra: *Kategoria przestrzeni w historii języka polskiego (na materiale czasowników prefiksalnych)*, in: PAJDZIŃSKA, Anna – KRZYŻANOWSKI, Piotr (eds.): *Przeszłość w językowym obrazie świata*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999, s. 177-188, zde s. 185.

⁶⁹ Podle slovníku polštiny 16. století byl pro adjektivum »dwoisty« základní význam »dvojitý, dvojnásobný«. Další tam uvedené významy však nevylučují jinou interpretaci spojení »płaszcz dwoisty«. *Słownik polszczyzny XVI wieku*, 6, eds. Maria R. MAYENOWA – Stanisław BAŃ – Stanisław PEPEŁOWSKI, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1972, s. 237.

⁷⁰ Předpokládaný aditivní rys předpony může znamenat přidávání s různým výsledkem, také jako doplnění děje, které pak lze pochopit jako nabývání rysu komplexnosti zmíněného v první části, resp. maximální míry děje u »przyodziać«, srov. KLESZCZOWA, *W poszukiwaniu logiki zmian znaczeniowych* (◀ pozn. 28), s. 265.

⁷¹ MICHÁLEK, Emanuel: *O jazyce Kralické bíble*, in: *Naše řeč* 62/4 (1979), s. 169-178, zde 174, <http://na-se-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6140>; o této kvalifikaci podobných polských prefixálních útvarů informuje mj. kritický názor Jana Sandeckého-Maleckého vůči prostředkům, které volil Stanisław Murzynowski, srov. ROSPOND, *Studia nad językiem polskim XVI wieku* (◀ pozn. 52).

⁷² O pronikání biblických výrazů do různých oblastí komunikace již v době staročeské se zmiňují např. NĚMEC, Igor – MACEK, Josef – MICHÁLEK, Emanuel: *Vztah sémantiky staročeské slovní zásoby ke společenské situaci*, in: *Slavia* 47 (1978), s. 14-22, zde s. 14-15, 18; MICHÁLEK, Emanuel: *K obohacování české slovní zásoby v 15. století*, in: *Listy filologické* 114/4 (1991), s. 256-258, zde s. 257; NĚMEC, *Obléci nesmrtnost* (◀ pozn. 41), s. 463-464.

PŘÍLOHA: Užití sloves oblékání ve vybraných českých a polských překladech Bible

Stč₁ text první redakce staročeské bible, podle edice *Staročeská bible drážďanská a olo-moucká* (< pozn. 7)

oB tvary sloves »obléci/oblékati«, »oblec/oblekač«

oD tvary sloves »odíti/odívati«, »odziać/odziewać«

p/OB tvary sloves »przyoblec/przyoblekać«

p/OD tvary sloves »přiodíti/přiodívati«, »przyodziać/przyodziewać«

subst. substantivní tvary

	Stč ₁	BibBen	BibNet	BLEop	BBrz	BibKral	BWuj	BGd
Gen 3,21 induo ένδύω	oB (Bib/O)	zuobláčeti	zvobláčeti	oD	oB	p/OD	p/OB	oB
Gen 28,20 induo περιβάλλω	oD subst. k oděvu (Bib/O)	oD subst. k oděvu	oD subst. k oděvu	oD subst. ku odzia- niu	oD subst. ku odzie- waniu	oD subst. k oděvu	oB subst. ku oblecze- niu	oB subst. ku obfucze- niu
Gen 38,19 induo ένδύω	oB (Bib/O)	oB	oB	oD	oB	oB	oB	oB
2 Sam 1,24 vestio ένδιδύσκω	oD (Bib/O)	oD	oD	oD	oB	oD	p/OD	p/OD
2 Par 28,15 vestio περιβάλλω	p/OD	oD	oD	oD	p/OD	oD	p/OD	p/OD
vestio ένδύω	oD (Bib/O)	p/OD	p/OD	oD	dać szaty	p/OD	p/OD	p/OD
Tob 1,17 vestimenta praebeo ίμάτια διδωμι	p/OD (Bib/O)	oD subst. oděv dávati	oD subst. oděv dávati	oD subst. odzienie dawać	subst. udzielać szat	subst. dávati rou- cha	oD subst. odzienie dawać	subst. dawać szaty
Iob 7,5 induo φύρω	oB (Bib/O)	oB	obaliti	oB	p/OB	oD	oB	oB
Iob 8,22 induo ένδύω	oB (Bib/O)	oB	oB	oB	– zawstydzic	oB	oB	oB
Iob 10,11 vestio ένδύω	oD (Bib/O)	oD	oD	oD	p/OB	p/OD	oB	p/OB
Iob 15,27 operire καλύπτω	pokryti (Bib/O)	zastřieti	zastřiti	okryć	zakryć	p/OD	okryć	okryć
Iob 24,7 operimentum ἀμφίαισις	přikryti (Bib/O)	oD subst. nenie oděvu	oD subst.	oD	nakryć	p/OD	oD subst. nie mieć odzieży	nakryć
Iob 39,19 circumdo ένδύω	přičiniti (Bib/O)	obklíčiti	obklíčiti	obtoczyć	oB	p/OD	przystrajac	ozdobić
Iob 40,5 circumdo ἀναλαμβάνω induo ἀμφιέννυμι	obestřieti oB (Bib/O)	obestřieti	obestřiti oB	oB oB	ochędożyć oB	ozdobiti oB	oB oB	ozdobić się oB
Ps 21,6 impono ἐπιτίθημι	vzložiti (Bib/Drážď)	zložiti	složiti	włożyć	położyć	p/OD	włożyć	p/OD
Ps 65,14 induo ένδύω	oB (Bib/Drážď)	oD	oD	p/OD	przykryć się	p/OD	p/OD	p/OD

Ps 73,6 operio περιβάλλω	přikryti (Bib Drážď)	přikryti	přikryti	przykryć	oB	p/OD	okryć	p/OD
Ps 89,46 perfuno καταχέω	obliti (Bib Drážď)	politi	zahanbiti	oblać	okryć	p/OD	oblać	p/OD
Ps 104,2 amicio ἀναβάλλω	oD (Bib Drážď)	oD	oD	oD	okryć	p/OD	oD	p/OD
Ps 104,6 amicio περιβάλλω	oD subst. oděnie (Bib Drážď)	oD subst. oděv	oD subst. oděv	oD subst. odzienie	okryć	p/OD	oD subst. odzienie	p/OD
Ps 109,29 induo ἐνδύω operio περιβάλλω	oB oD (Bib Drážď)	zobláčiti přikryti	zobláčiti přikryti	oB pokryć	oB okryć	oB oD	oB p/OD	oB p/OD
Is 4,1 operio περιβάλλω	oD (Bib O)	oD	oD	oD	szaty sprawać	oD	p/OD	p/OD
Is 49,18 vestio ἐνδύω circumdo περιτίθημι	oD obložiti (Bib O)	oD obložiti	oD obložiti	oD obtoczyć	p/OD ubrać	p/OD otočiti se	przybrać obłożyć się	p/OD obłożyć się
Is 58,7 vestio περιβάλλω	oD (Bib O)	p/OD	p/OD	oD	p/OD	p/OD	p/OD	p/OD
Is 59,6 operio περιβάλλω	oD (Bib O)	oD	oD	przykryć	p/OD	oD	p/OD	p/OD
Is 61,10 induo ἐνδύω circumdo περιτίθημι	oB oD (Bib O)	oB obklíčiti	oB oD	oB okryć	oB ochędożyć	oB p/OD	oB oD	oB p/OD
Bar 5,1-2 induo ἐνδύω circumdo περιβάλλω	oB oB (Bib O)	oB oB	oB oB	oB oB	oB oB	oB p/OD	oB oB	oB oD
Ez 16,10 vestio ἐνδύω induo περιβάλλω	oD oD (Bib Drážď)	oD oD	oD oD	ubrać	p/OB p/OD	p/OD p/OD	przybrać p/OD	p/OD p/OD
Ez 16,18 operio περιβάλλω	oD (Bib Drážď)	oD	oD	przybrać	p/OD	p/OD	p/OD	p/OD
Ez 18,16 operio περιβάλλω	oD (Bib Drážď)	p/OD	p/OD	p/OD	przykryć	p/OD	p/OD	p/OD
Ez 26,16 induo φοβέω	oB (Bib O)	oB	oB	oB	p/OD	oB	oB	p/OD
Mt 6,25 induo ἐνδύω	oB (Bib O)	oB	oB	p/OD	chodzić w czym	oD	oD	oD

Mt 6,29 cooperio περιβάλλω	oD (Bib/O)	oD	oD	przybrać	p/OB	oD	oD	p/OD
Mt 6,30 vestio ἀμφιέννυμι	oD (Bib/O)	oD	oD	p/OD	p/OD	oD	p/OD	p/OD
Mt 6,31 operio περιβάλλω	oD (Bib/O)	oD	oD	chodzić w czymś	p/OD	oD	p/OD	p/OD
Mt 25,36 cooperio περιβάλλω	přikryti (Bib/O)	oD	oD	p/OD	p/OD	p/OD	p/OD	p/OD
Mt 27,28 circumdo περιτίθημι	oD (Bib/O)	oB	oB	oB	oB	p/OD	włożyć	p/OD
Mt 27,31 induo ἐνδύω	oB (Bib/O)	oB	oB	oB	ubrać	oB	oB	oB
Mc 14,51 amicio περιβάλλω	oD (Bib/Dražď)	oD	oD	oD	obwinąć	oD	oD	p/OD
Mc 16,5 cooperio περιβάλλω	p/OD (Bib/Dražď)	oD	oD	oD	ubrać	oD	ubrać	oD
Io 19,2 circumdo περιβάλλω	oD (Bib/Dražď)	oB	oB	oD	oB	p/OD	oD	p/OD
Rom 13,14 induo ἐνδύω	oB (Bib/Dražď)	oB	oB	wdziąć	p/OB	oB	oB	oB
1 Cor 15,53 induo ἐνδύω	oB (Bib/Dražď)	oB	oB	wziąć na się	p/OB	oB	p/OB	p/OB
2 Cor 5,2-3 supreinduo ἐπενδύομαι supervestio ἐκδύω	oB oB (Bib/O)	oB oB	oB oB	p/OB p/OB	p/OB p/OB	oB oB	p/OB oB	p/OB p/OB
Eph 4,24 induo ἐνδύω	oB (Bib/Dražď)	oB	oB	oB	p/OB	oB	oB	oB
Eph 6,11 induo ἐνδύω	oB (Bib/O)	oB	oB	oB	p/OB	oB	oB	oB
Col 3,12 induo ἐνδύω	oB (Bib/O)	oB	oB	oB	p/OB	oB	p/OB	p/OB
1 Tim 6,8 tego σκεπάσματα	p/OD (Bib/O)	oD	oD	okryć	oD subst. odzienie	oD subst. oděv	oD	oD
Apc 3,18 induo περιβάλλω	oB (Bib/O)	oB	oB	oB	p/OB	oB	oB	oB
Apc 12,1 amicio περιβάλλω	p/OD (Bib/Dražď)	oD	oD	oB	oB	oD	oB	oB
Apc 19,8 cooperio περιβάλλω	p/OD (Bib/Dražď)	oB	oB	oB	oB	oB	oB	oB